

IRODALOM.

Győr. Szávay Gyula. Monografia a város jelenkoráról, a történelmi idők érintésével. I. könyv. A régi Győr 1848-ig s Győr 1848—49-ben. Győr szab. kir. város megbízásából. 1896.

E cím alatt a millénium alkalmából nemrég egy 30 ivnyi, számos képpel és rajzzal díszített csinos kötet jelent meg. Szerzője, a győri kereskedelmi- és iparkamara titkára, nem szak-történetkutató, de a város régi történetéért lelkesülő kiváló tollú író, a ki nem is kíván tudományos szak-munkát adni, hanem adatokat és olvasmányt a város hajdani viszonyairól. „A város állapotát tiszta képből óhajtván feltüntetni“, — mondja az előszóban — „különös súlyt helyez a *közgazdasági állapotok* hű megírására“ s e végre szükségesnek látja, hogy a mai állapotok gyökerét: a multat is feltárja.

Ily módon létrejött emez első kötetében aránylag nagy tért szentel a politikai viszonyok mellett a város művelődési állapotainak és ebben közgazdasági történetének is. Nem kész feldolgozás ez, hanem csak egymás mellé helyezett adatok sorozata, melyeket a törvénykönyvből, oklevél-kiadványokból, a város és megye levéltárából s feldolgozott munkákból szedett össze és állított egymás mellé. Legfőbb kurfője: Villányi Szaniszlónak két, alapos kurfőtanulmányok után készült terjedelmesebb értekezése, melyeket a kiváló tudós Győrmegeye és városnak Árpádok korabeli s XVI—XVII. századi anyagi műveltségéről, erődítéséről és helyrajzáról 1882-ben adott ki.

Az I. 6. fejezet (216—225. l.) „a kereskedelem történetéhez“ közöl adatokat. Először a Corpus Juris-ből szedi össze a város kereskedését megszabó törvényes intézkedéseket 1556-tól 1807-ig, miután az V. Istvántól, II. Mátyástól és Mária Teréziától eredő kiváltságleveleket főntebb a történelmi és művelődés-történelmi részben már megbeszélte. Aztán röviden a vámokról, az e városban fennállt harminczadról és árúmegállító-jogról értekezik, s külön kis cikkben tünteti föl a Győrön át vezető régi kereskedelmi utvonalakokat, s a város vagyonságának állapotát (mindenütt Villányi után), bár utóbbi rész kevésbé illik ép e helyre. Végül „A kereskedelem rendszabályaiból“ czimen közöl apró adatokat, s a győri sapkakereskedők perét adja elő a XVII. század közepéről.

A 229. laptól kezdve a 246-ig „Az ipar történetéhez“ czimen

következik a IV. fejezet. Itt sem kapunk összefüggő feldolgozásokat, hanem leginkább a régi győri czéhekre vonatkozó különféle adatokat, milyenek az ötvös czéh magyar nyelvű szabályai 1529-ből (mely a legrégibb győri czéhlevél); a német vargák (német nyelvű) czéhszabályai 1582-ből; a borbély czéh (magyar) szabályai 1593-ból; a csizmadia czéh (magyar) szabályai 1604-ből, a szücsmestereké (magyar) a XVII. századból. Végül az iparczikkek hivatalos árszabása következik az 1813-ik évből.

A közigazgatás történetére kiválóbb érdekű közleményeket találunk még a IV. 8. fejezetben („A népesség történetéhez“) is, a hol szerző a győri régi nemes családokat sorolja fel, s az 1567., 1617. és 1703. évi városi telekkönyv részletes adatait közli; végül pedig „A ráczok Győrben“ czímen a városba telepedett ráczok jogi és gazdasági állapotára vonatkozólag nyújt adatokat.

Mennyiben lett volna még egyéb, esetleg értékesebb adat található ezenkívül a szerző ur által ki nem aknázott más levéltárakban, — nem kívánom kutatni ez alkalommal. Tény, hogy eme minden nagyobb igény nélkül, tisztán az ügy iránt való hazafias buzgóságból közzétett gazdaság-történelmi emlékeknek is van értékük ugy a város, mint általában hazánk közigazgatás-történetére, s részemről helyesebbnek is vélem, hogy ha már alkalomszerűleg nem szakférfiak vállalkoznak ily munkára, inkább nyers anyagot, mint érték nélkül való elmefuttatásokat adjanak.

Castor.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár ötvenéves története 1846—1896. *Az igazgatóság megbízásából írta Dr. Fenyvessy József. Budapest, 1896.*

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár, a mely a múlt hó 18-án ünnepelte meg alapításának félszázados évfordulóját, nem tartozik azon intézetek közé, a melyek az egész országra szóló tevékenység keretében keresték áldásos munkásságukat. Még a főváros népességének sokféle irányban elágazott gazdasági tevékenységének előmozdításában és istápolásában sem töltött be iránytadó vagy bármily tekintetben úttörő szerepet. Szerény alaptökével, a mekkorával manapság harmadrendű vidéki városainkban alakulnak takarékpénztárak, kezdte meg 1846. október 1-én működését a Budai Takarékpénztár, a melyből fejlődött a manapság 3·6 millió részvénytőke, 3·37 rendes tartalékalap és 1·61 millió különféle tartalékok és alapok felett rendelkező Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár. Nem csinált sem kereskedelmi-, sem fináncz-politikát. Minden gondját az képezte, hogy a főváros folyton fejlődő kereskedelmének és iparának hiteligenyeiből kielégítse azt a részt, a melyet a maga erejének túlfeszítése nélkül olyképen elégíthet ki, hogy ki ne kelljen lépnie a hitelműveleteknek ama